2025-10-15
DIARIENUMMER KS 2025.302
1.6.2.1

KOMMUNAL FÖRFATTNINGSSAMLING

Riktlinjer
Hot och våld mot förtroendevalda

Fastställd av kommunstyrelsen 2025-12-08 § 179

Avdelning/enhet med ansvar för revidering: Kommunledningskontoret/staben

Vallentuna kommun

Hot och våld mot förtroendevalda

Innehåll

1. Inledning 3
1.1 Syfte och målsättning 3
2. Definitioner 4
2.1 Förtroendevald 4
2.2 Förtroendevald med utökat skydd enligt Kommunallagen 4
2.3 Otillåten påverkan 4
2.4 Våld 5
2.5 Hot 5
2.5.1 Olaga hot i Brottsbalken 5
2.6 Hatbrott 6
2.7 Näthat eller hot på nätet 6
2.8 Stalkning – att bli förföljd 6
2.9 Rättshaverist 6
2.10 Ordningsvakt respektive väktare 6
3. Fördelning av ansvar 7
3.1 Polisen 7
3.2 Partiet 7
3.3 Samtliga förtroendevalda 8
3.4 Förtroendevald med utökat skydd enligt kommunallagen 8
3.5 Ordföranden i nämnder och styrelser 8
3.6 Vallentuna kommun 9

1. Inledning

Vallentuna kommun är en politiskt styrd organisation och därmed har kommunen ett särskilt ansvar att skydda, värna och bejaka de demokratiska värden som utgör grunden för kommunens verksamhet. Det är ett hot mot vår demokrati om den som är politiker inte kan fatta beslut på grund av upplevt obehag eller faktiska händelser. Förtroendevalda ska alltid kunna känna sig trygga i sitt beslutsfattande i meningen att de inte blir utsatta för någon typ av otillåten påverkan, till exempel trakasserier, hot, hat eller våld.

Hat, hot eller våld kan vara föranlett av förestående eller redan fattade beslut där medierapportering eller diskussioner på sociala medier har skett i en viss fråga som föranleder personer att rikta sitt hat, sin besvikelse och ilska mot förtroendevalda som delaktiga. Samtidigt omfattas de förtroendevalda inte av arbetsmiljölagen (1977:1160) eller Arbetsmiljöverkets föreskrifter om våld och hot i arbetsmiljön.

Hot, hat och våld mot förtroendevalda ska aldrig tolereras. Att ta på sig ett förtroendeuppdrag innebär inte att man får tåla mer än andra i samhället. Det är viktigt att normerna inte förskjuts av vad som är acceptabelt eller inte, för då ökar risken att förtroendevalda till exempel avstår från att driva känsliga frågor eller att följa sin egen övertygelse i kontroversiella avgöranden. I förlängningen kan det försvåra rekryteringen av förtroendevalda, riskera att urholka demokratin samt påverka hur tillgängliga de förtroendevalda blir gentemot medborgarna.

1.1 Syfte och målsättning

Riktlinjen ska utgöra ett stöd och en vägledning för kommunens förtroendevalda och därigenom öka tryggheten vid utförande av offentliga förtroendeuppdrag. Syftet med riktlinjen är vidare att skapa en tydlighet och fastställa ett gemensamt förhållningssätt för att på så sätt förebygga och motverka hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda.

Målsättningen är att beskriva grunden för arbetet mot hot och våld mot förtroendevalda. Vidare är målsättningen att genom en tydlig struktur med både en riktlinje och en rutin för hantering av hot och våld även bidra till en tydligare styrning i denna del av kommunens säkerhetsarbete.

Dessa riktlinjer beskriver arbetet mot hot och våld på ett övergripande plan med definitioner och ansvarsfördelning samt olika lagstöd vilket arbetet skall bygga på. Detaljer hanteras i rutindokument.

2. Definitioner

2.1 Förtroendevald

Med förtroendevald i denna rutin avses person som, vid tidpunkten för händelsen, har ett politiskt uppdrag för sitt parti, exempelvis i Vallentuna kommuns fullmäktige, nämnder eller styrelse, och att en eventuell händelse har eller kan ha koppling till uppdrag inom Vallentuna kommun.

2.2 Förtroendevald med utökat skydd enligt Kommunallagen

Skydd mot hot och våld

4 kap 18 a § Kommuner och regioner ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att en sådan förtroendevald som anges i 2 § första stycket utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld. En utgångspunkt ska vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall ska ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.

Kommuner och regioner ska förvissa sig om att en sådan förtroendevald har den utbildning som behövs och vet vad han eller hon behöver göra för att undgå riskerna för hot och våld. Lag (2025:374).

Lagstiftaren har sett ett behov av ökat skydd för den eller de förtroendevalda som har ett mer omfattande uppdrag i kommun eller region. Man beskriver ”ett uppdrag på heltid eller betydande del av heltid” som att ett enskilt uppdrag kräver cirka 40% eller mer av motsvarande en heltidstjänst.[1]

2.3 Otillåten påverkan

Ett samlingsnamn för hot, våld och trakasserier är otillåten påverkan. Med otillåten påverkan avses allvarliga trakasserier och hot samt våldssituationer mot person och egendom som riskerar att påverka den enskildes beslut i vilket förlängningen kan utgöra ett hot mot demokratin. Hotet som riktas kan även omfatta personer, djur eller föremål som har stor betydelse för den som hotas.

Otillåten påverkan kan handla om påtryckningar som

• Trakasserier i form av kränkning, ofredande eller subtila hot

• Hot som exempelvis utpressning eller uttryck som medför att den hotade personen fruktar för sin egen eller annans säkerhet eller egendom.

• Fysiskt våld mot person eller egendom.

• Korruption i form av otillbörliga erbjudanden av olika slag.

[1] Endast ett fåtal förtroendevalda omfattas av lagkravet vid antagande av riktlinjerna. Antalet som omfattas är dock beroende av arvodesregler.

• Påverkansoperationer från främmande makt i syfte att påverka demokratin.

• Påverkan från allmänheten vad gäller känsliga politiska beslut i syfte att påverka demokratin.

2.4 Våld

Med våld avses slag, sparkar eller annan typ av fysiskt våld som riktats mot, i detta fall, förtroendevalda med anledning av deras uppdrag. Våld är, fysiskt sett, den grövsta formen av otillåten påverkan. Det kan vara våld, till exempel misshandel, mot en förtroendevald, en anhörig eller en kollega. Det kan även handla om våld mot egendom, till exempel skadegörelse.

Världshälsoorganisationen (WHO) definierar våld som att uppsåtligt bruka eller hota att bruka makt eller fysisk styrka mot sin egen person, mot en annan människa, en grupp människor, en gemenskap eller ett samhälle, med följd eller tämligen sannolik följd att någon dör eller att det uppstår kroppsskada, psykisk skada, skador i den känslomässiga utvecklingen eller funktionshinder.

2.5 Hot

Hot är ett samlingsbegrepp för olika former av otillåten påverkan som kan vara allt från att någon har uttalat ett konkret hot, till att någon mottagit ett SMS eller motsvarande om att egendom ska skadas om till exempel en förtroendevald eller tjänsteperson inte fattar ett visst beslut eller förhåller sig passiv i sin gärning. Hot innebär att någon hotar att skada någon person, närstående eller dennes egendom. Hot kan även omfatta andra personers djur eller föremål som har stor betydelse för den som blir utsatt. Hotet kan ske via telefon, sms, mail, sociala medier, direkt tilltal eller med hjälp av vapen.

För att dömas vara brottsligt behöver inte hotet vara uttryckligt eller tydligt, om budskapet är otvetydigt i sammanhanget, men grunden är att den som blir utsatt skall uppfatta hotet som allvarligt. Det vill säga hotet behöver inte vara uttryckt i klartext, men den som blir utsatt uppfattar ändå det förtäckta hotet som allvarligt.

2.5.1 Olaga hot i Brottsbalken

”4 Kap 5 § *Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst två år.*

Om brottet är grovt döms för grovt olaga hot till fängelse i lägst ett och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller

2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.”

2.6 Hatbrott

Hat kan ta sig uttryck på många olika sätt och är i grunden ett angrepp på de mänskliga rättigheterna och strider mot principen om alla människors lika värde. Det som kan definiera hat mot förtroendevald är att den som hatar har en negativ inställning till vissa personers egenskaper.

Hat kan handla om att kränka en person, en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer som delar vissa egenskaper som till exempel ras, hudfärg, nationellt eller etiskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. En förtroendevald behöver inte passa in på någon av dessa beskrivningar för att bli offer för till exempel ett hatbrott. Det räcker med att gärningspersonen tror att den förtroendevalde har någon av egenskaperna, till exempel att gärningspersonen tror att du är homosexuell.

2.7 Näthat eller hot på nätet

Näthat är ingen juridisk term utan ett samlingsbegrepp på kränkande eller hatiska kommentarer på nätet, ofta på sociala medier. Det är viktigt att vara uppmärksam på och ha en förhöjd beredskap om hot eller hets mot enskilda medarbetare förekommer på sociala medier.

Näthat rubriceras ofta som olaga hot, ofredande, förolämpning och förtal. Men det kan också vara kränkande fotografering, hets mot folkgrupp, brott mot Dataskyddsförordningen (GDPR) och sexuellt ofredande.

2.8 Stalkning – att bli förföljd

Att tvångsmässigt smyga på och förfölja en annan person. Det kan även röra sig om att kontakta en person i sådan omfattning via telefon, brev eller e-post att det uppfattas som trakasseri. Stalkning och förföljelser ska alltid polisanmälas.

2.9 Rättshaverist

En rättshaverist kallas ibland en person som påstridigt hävdar sin rätt, ofta på ett besvärligt och utmanande sätt.

2.10 Ordningsvakt respektive väktare

Enligt lagen om bevakningsföretag är väktare personer som är godkända för anställning vid bevakningsföretag och som har till uppgift att utföra bevakningstjänst. Med bevakningsföretag avses den som yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning bevaka fastighet, anläggning, viss verksamhet, offentlig tillställning eller något annat sådant eller att bevaka enskild person för dennes skydd (1 § lagen om bevakningsföretag).

En ordningsvakts grundläggande uppgift är att medverka till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller främja trygghet. Syftet med ordningsvakternas uppdrag är att de på ett så bra sätt som möjligt ska kunna komplettera polisens ordningshållande arbete. Ordningsvakterna kan även hjälpa polisen i det brottsförebyggande arbetet. De står under polisens ledning och är skyldiga att följa polismäns anvisningar i tjänsten.

I skrivande stund , under 2025, kommer begreppet LOV 3-område att försvinna då ny lagstiftning för ordningsvakter har trätt i kraft.

Ett LOV 3-område, var enligt den gamla lagen om ordningsvakter (LOV), ett specifikt geografiskt avgränsat område där en kommun har fått tillstånd från polisen att en ordningsvakt får tjänstgöra och utöva sina befogenheter. Dessa områden är oftast platser där det finns ett särskilt behov av ökad trygghet och ordning, och där det bedöms vara av väsentlig betydelse från allmän synpunkt att ha ordningsvakter.

3. Fördelning av ansvar

Polisen har huvudansvaret upprätthållande av den allmänna ordningen såväl som skydd av förtroendevalda, vilket innebär att den polisiära handläggningen av ärenden om trakasserier, hot och våld mot förtroendevalda är en uppgift för polismyndigheten.

Förtroendevalda omfattas inte av arbetsmiljölagstiftning såsom anställda gör. Hur kommuner väljer att utforma skydd av förtroendevalda varierar därför mellan olika kommuner. Därutöver har kommunen ett särskilt ansvar kopplat till vissa förtroendevalda, utifrån ett tillägg i kommunallagen.

Ansvarsfördelning behöver därför beskrivas för att tydliggöra det ansvar den enskilde behöver ta, vad kommunen ska ansvara för såväl som vad som kvarstår hos den förtroendevaldes politiska parti i fråga om hot och våld.

3.1 Polisen

Det är Polismyndigheten som har huvudansvaret att upprätthålla den allmänna ordningen såväl som för skydd av förtroendevalda i en kommun. När en förtroendevald blivit utsatt för hot ska därför en polisanmälan göras. En grundförutsättning för att polisen ska kunna agera är att de får kännedom om händelser som har inträffat. Vid polisanmälan behöver man vara noga med att ange att den drabbade är förtroendevald.

3.2 Partiet

Respektive parti har ansvaret för politikernas trygghet och säkerhet under valrörelsens partiarbete och annan partirelaterad verksamhet under mandatperioden. De politiska partierna ansvarar själva för bedömningen av hotbilden inför och under torgmöte och andra liknande politiska möten, som hålls utanför de kommunala sammanträdena.

Om man som förtroendevald blir utsatt för trakasserier i form av hat, hot eller våld inom ramen för ett uppdrag eller medlemskap i partiet är det därför även lämpligt att denne delger partiet

informationen. De politiska partierna bör, om det saknas, ta fram interna rutiner för att förebygga såväl som hantera inträffade händelser och tillbud. Partierna bör samverkan med polismyndigheten både vad gäller till exempel underrättelser i det förebyggande arbetet men givetvis även i åtgärder kring incidenter. Inför och vid arrangemang som partierna anordnar kan riskbedömningar vara lämpligt att genomföra.

De partier som har en säkerhetsorganisation på nationell nivå kan även söka stöd av denna funktion.

3.3 Samtliga förtroendevalda

Den enskilde har alltid det primära ansvaret för sin säkerhet och svarar därför själv för att planera för att minska risken för hotfulla situationer, samt ha kunskap i hur man skall agera om man utsätt för hot eller våld. Samtliga förtroendevalda ska

- ta del av den dokumentation och utbildning som kommunen erbjuder för att förebygga och hantera hot och våld.
- polisanmäla alla former av hot eller våldssituationer denne upplever till polisen.
- rapportera situationer som upplevts som hotfulla eller våldsamma till partiet, ordförande i nämnd samt kommunens säkerhetsfunktion (beroende av vad som inträffat och när)
- om särskild hotbild föreligger, följa ev. instruktioner och säkerhetsåtgärder.

Genom att rapportering av incidenter och information kring händelser skapas underlag för åtgärder och förbättringsåtgärder.

3.4 Förtroendevald med utökat skydd enligt kommunallagen

Lagstiftaren har sett ett behov av ökat skydd för den eller de förtroendevalda som har ett mer omfattande uppdrag i kommun eller region. Man beskriver ”ett uppdrag på heltid eller betydande del av heltid” som att ett enskilt uppdrag kräver cirka 40% eller mer av motsvarande en heltidstjänst. Detta medför att det endast är ett fåtal förtroendevalda som omfattas av det explicita lagkravet.

Kommunen har utifrån kommunallagen skyldighet att förvissa sig om att ett förebyggande arbete mot hot och våld bedrivs tillsammans med den ovan beskrivna förtroendevalda, så långt det är möjligt. Vidare skall en sådan förtroendevald ha den utbildning som behövs och veta vad han eller hon behöver göra för att undgå riskerna för hot och våld, samt att eventuella incidenter dokumenteras och rapporteras av den förtroendevalda.

Den som omfattas av lagkravet behöver därmed i högre grad än övriga förtroendevalda medverka i utbildning såväl som rapportera incidenter.

3.5 Ordföranden i nämnder och styrelser

Ordföranden skall så långt som möjligt vara väl uppdaterad kring kontroversiella frågor som väcker starka känslor bland medborgarna.

Det åligger varje enskild nämnd, styrelse och bolag att hantera våld och hot mot förtroendevalda samt medföljande kostnader. I samband med offentliga sammanträden ansvarar sammanträdets ordförande för att bedöma hotbild och besluta om ev. säkerhetsåtgärder, i samråd med polis och säkerhetsstrateg. Respektive ordförande ansvarar för att samtalstonen håller en god nivå och bör inför varje sammanträde särskilt granska dagordningens punkter ur ett säkerhetsperspektiv. Ordföranden tar del av eventuella incidentrapporter från den förtroendevalda i dennes nämnd/styrelse som har drabbats av hot eller våld, samt fattar eventuella beslut om åtgärder kopplat till den förtroendevaldes engagemanget i nämnden/styrelsen.[2]

3.6 Vallentuna kommun

Kommunen ansvarar för att tillhandahålla trygga möteslokaler för nämnd- och styrelsesammanträden.

För samtliga förtroendevalda:

- Generell utbildning/information kopplat till hot och våld.[3]
- Stöd och råd vid incidenthantering/hotbild utifrån politiska uppdrag inom kommunen.
- Utifrån ordförandes beslut verkställa/beställa insatser

Särskilt för förtroendevalda med utökat skydd utifrån kommunallagen

- Administrera och dokumentera inkomna incidentrapporter, genom säkerhetsfunktionen på kommunledningskontoret
- Särskild utbildning, om behov finns
- Beslut om trygghetsskapande/säkerhetshöjande åtgärder kopplat till förtroendevalda med utökat skydd utifrån kommunallagen

[2] Kostnader kopplat till det politiska uppdraget bokförs inom nämnden.

[3] En grundläggande Hot och våldsutbildning bör alltid genomföras under hösten efter valet för nytillträdda men även som en uppfriskning för de som varit förtroendevalda sedan tidigare. Sammanställning av webbutbildningar och råd finns publicerat på kommunens webbplats: **https://www.vallentuna.se/kommun-och-politik/politik-och-demokrati/fortroendevalda-politiker/for-dig-som-ar-fortroendevald/hot-och-vald/**